

Tone Partljič

Pisatelj, dramatik, učitelj

tone.partljic@triera.net

Naše proslave

Pro-slava. Beseda je sestavljena iz predpone *pro*, ki pomeni »za«, in besede *slava* in torej pomeni, da gre za dogodek ali prireditev, ki je javen in narejen zato, da nekaj ali nekoga slavi, oziroma je pripravljen za *slavo* nekoga ali nečesa. Spomnimo se, kaj beseda »slava« pomeni na primer v Srbiji, kjer imajo »slave« družine in hiše (največkrat po hišnem zavetniku, in kak moški v družini ima večkrat njegovo ime) večji pomen kot vsi drugi prazniki. Taki dogodki, torej proslave, pa so lahko seveda politična spominska slovesnost, otvoritvena, slavnostna, državna ali občinska, jubilejna in celo komemorativna slovesnost. Navadno ima nekak protokolarni del in umetniški (včasih slavnostno patetični) del. Kot pisatelju se mi včasih celo komemoracije zdijo torej »proslave« in celo »teater«, saj imamo glavne akterje (sem sodijo seveda poleg uradnih oseb in duhovnika gotovo žalujoči svojci) in občinstvo, torej pogrebce, zlasti prvi so v črnih kostumih, govorniki imajo slavnostne spominske monologe, tu so še zborovska molitev, »scenska glasba« (ki se navadno po nastopu pevcev konča s solom za trobento, pri nas navadno z legendarno ameriško *Tišino*), tu je scenografija z venci in pokojnikovo fotografijo ... Zanalasč sem se ustavil ob pogrebnem poslovnem slavlju, da na samem začetku poudarim odgovornost ter mešanje protokola in čustev ter da smo dolžni proslave (seveda vseh vrst) jemati zares. Tudi »proslave« na drugem vedrem in družabnem bregu, kakršna so na primer pri nas priljubljena *martinovanja* v čast zavetnika vina sv. Martina in v čast krsta vina, moramo pripraviti zares. Žal se pri nas večkrat na to pozabi in gre predvsem za pitje in veselico, čeravno je martinovanje ravno tako *proslava* s krstom vina, dialogom in monologom krstitelja, največkrat v duhovniški malo parodični obleki, z zborom, ki moli vinske

litanije, s pesmijo (*En hribček, En starček je živel, Na svetu lepše rožce ni ...*). Tako naredimo tako imenovano »etnografsko« proslavo, ki uvede v ljudsko veseljačenje in ima korenine v grških dionizijah.

Poleg teh pa poznamo še proslave ob prvem in zadnjem šolskem dnevu, tako imenovane valete, proslave bralne značke, proslave ob odprtju javnih zgradb, proslave za starše, upokojujence in tako naprej in tako naprej. Vidim na primer, da cerkev prireja neke vrste proslave, saj javno z določenim nagovorom in molitvijo blagoslavlja recimo celo konje ... Torej so lahko proslave javne in »interne«, na prostem pod nebom (eksterne) in »notranje« v dvorani, šotoru ali v interierju ali celo telovadnici in tako naprej.

Državne in politične proslave

V ustavi in zakonih država določi, kateri spominski dnevi so državni prazniki, kateri od njih so dela prosti in ob katerih se na državnih ustanovah izobešajo državni simboli. Državni prazniki, ki jih je šest, so: novo leto 1. in 2. januarja, kulturni praznik 8. februarja, praznik dela 1. in 2. maja, dan državnosti 25. junija, dan mrtvih 1. novembra, dan samostojnosti in enotnosti 26. decembra.

Imamo pa še dela proste verske (krščanske) praznike: binkošti, velikonočna nedelja in ponedeljek, Marijino vnebovzetje 15. avgusta, dan reformacije 31. oktobra, božič 25. decembra.

Seveda lahko tudi posamezne regije ali občine organizirajo proslave, na primer Primorska ali Prekmurje, ki praznujeta priključitev Primorske po drugi vojni in Prek-

murja po prvi svetovni vojni. Te so manj politične in čisto lokalno obarvane, a z iskrenim regionalnim patosom, kar zlasti velja za primorske proslave, na katerih ljudem prihajajo solze v oči ob petju primorske »himne« *Vstala Primorska je v novo življenje* ... Občine ali celo krajevne skupnosti pripravljajo tudi občinske in krajevne proslave, ki praviloma vključujejo tudi udeležence s šol.

Za obuditev spomina naj še tako prek palca naštejemo državne praznike nekdanje Socialistične republike Jugoslavije, ki smo jih nekateri starejši državljani še praznovali: 29. november – dan republike in 2. zasedanja AVNOJ-a, 22. december – dan JLA, 27. april – dan OF, 4. julij – dan borca, 22. julij je bil dan vstaje in 29. november spet dan republike. Tudi v šoli smo praznovali vse te praznike, včasih tudi zelo rutinsko, brez iskrenih čustev in slavlnega zanosa, ampak »ker proslava mora biti«. Smo peli *Mi smo slovenski pionirji, Bratje, le k soncu, svobodi, Počiva jezero v tihoti* ..., deklamirali Kajuha, Bora, Minattija, P. Levca ... Zato so si bile proslave na različnih šolah precej podobne. Navadno je potem šolsko proslavo »uporabila« še krajevna skupnost za krajevno proslavo, navadno z drugim govornikom, navadno uglednim tovarišem. Vendar so tudi iz teh recitatorjev, mladih pevcev, instrumentalistov kdaj zrasli poklicni in ljubiteljski umetniki ...

O šolskih proslavah

Danes je šolskih proslav veliko manj. Kar je po svoje škoda, saj je veliko potencialno nastopajočih otrok prikrajšanih. Pa tudi občinstva je manj, ker starši hodijo praviloma ponosno gledat svoje otroke, kako nastopajo. Po drugi strani pa naj kar na začetku povem, da je bolje, če formalne, rutinske proslave zato, ker proslava »mora biti«, odpadejo, torej tiste, pri katerih ni prepričanja o pomenu slavnostnega spomina ali osebe, umetniškega in organizacijskega truda in talenta. Moramo vedeti, kdo je avtor proslave, kar v šoli navadno pomeni, da je to tisti, ki izbere program, napiše vezno besedilo, relativno samostojno izbere sodelujoče. Ker ima proslava dva dela (včasih tri), se mora dogovoriti, koliko je samostojen v protokolarnem delu pri izbiri govornika, četudi je to tudi stvar drugih; v umetniškem programu pa, kateri šolski »krožki« »morajo« nastopiti, en ali dva pevska zbora, morda folklorna skupina, glasbeni delež in tako naprej.

Avtorja proslave je treba zgodaj določiti, še bolje, če se sam javi, da lahko celo leto ali več mesecev snuje koncept, vsebino, izbira sodelavce (scenografa, kostumografa, glasbenika ...). Originalna Prešernova proslava se mora v glavi avtorja pripravljati že septembra. Proslava mora biti informativna, čustveno doživeta, pestra in primerno grajena (razpoloženski uvod, umetniške točke, ki se stopnjujejo, estetski in vsebinski vrh dogajanja ...) in sklepni akord (pevski zbor, plesna točka ali baletna točka), včasih sledi še tretji del – podelitev priznanj ali nagrad. Lahko nastopa tudi napovedovalec, ki naj bo informativen, vsekakor pa ne leporečen pri branju leporečnega govorjenja, ki ga navadno tako sestavi učiteljica. Vsekakor ne sme biti pomembnejši od nastopajočih. V bistvu je le informator o tem, kaj zdaj sledi in kdo točko izvaja.

Če torej nastopajo pevski zbori, plesalci, glasbeniki, se mora »glavni« ali »glavna« dogovoriti s posameznimi strokovnimi vodji, iti mora vsaj na eno tako področno vajo, poslušati, skupaj izbrati in povedati, kdaj bodo nastopili, kako grejo na oder (iz dvorane ali izza zaves), se dogovoriti za eno glavno vajo (ki mora biti tudi tehnična, za ozvočenje, osvetljavo na odru in v dvorani ...). V vsakem primeru pa mora biti tudi popolna generalka z govorniki, tehničnim osebjem (bomo zapirali zaveso, na kakšen znak in od koga bomo dobili skriti ukaz – začnimo, bomo imeli svetlobne učinke ...). Seveda se noben od nastopajočih ne sme pred nastopom kazati publiki, kaj šele, če je v kostumu ... Zborovodje, dirigenti, plesni in baletni pedagogi morajo »ubogati« avtorja proslave. Ta pa mora biti več kot »komandant«. Mora biti avtoriteta, organizacijsko in umetniško tega vredna, odločna, a demokratična, seveda mora poslušati in upoštevati specifične zakonitosti vsakega korpusa, mora biti empatična, spodbujajoča, ne sme biti nervozna, ker potem to nervozo širi na druge.

Gledal sem že odlične in ustvarjalne proslave, večkrat so bile to proslave mlajših avtorjev. A tudi sveža priletna učiteljica je lahko »suho zlato«. Videl pa sem še več »katastrof«. Vem, da na žalost šole nimajo kulturnih dvoran, kar je pedagoška in kulturna sramota. Toda od antike naprej ne morejo biti občinstvo in nastopajoči v isti ravnini. Ali je občinstvo amfiteatralno dvignjeno in je oder na tleh – ali pa je oder privzdignjen in občinstvo na tleh. Grozno je biti na proslavi, kjer sta v telovadnici

ali v kakem »večnamenskem« prostoru dve vrsti stolov za učitelje in goste, za njimi pa učenci sedijo na tleh ali stojijo ali pa v kaki telovadnici visijo na telovadnih ogrojdih ... Udeležba na šolski proslavi naj bo prva informacija, kako se je treba obnašati v gledališču, na koncertu in podobno. Ničkolikokrat sem srečal avtorico, ki je ves čas po odru nekaj komandirala, ni pa šla v vse dele dvorane, telovadnice, kulturnega dvoma, da bi videla, kako bo občinstvo videlo ali slišalo in videlo v zadnji vrsti. Na marsikateri šoli je razumevajoč in prožen ravnatelj ali ravnateljica že dal narediti montažni oder, ki se postavi samo za proslave, in poprečeno žico, na katero se lahko montira zavesa. Pa tudi avtorica, ki ima na voljo samo »tla«, si lahko pomaga recimo z gledališčem v krogu, kjer so gledalci skoraj 360 stopinj okoli nastopajočih, samo je treba potem tudi tako »zrežirati«.

Videl pa sem že, da so odprli nezakurjen kulturni dom eno uro pred proslavo in so šli vanj kar nastopit brez vaje, ne da bi vedeli, kje se prižigajo luči, zapira zavesa in podobno. To je seveda škandal. In kdo pa, če ne učitelji, bi morali vedeti, da isti program ne more

biti za otroke v prvi in recimo v tretji triadi. Znanja in doživetja so prerazlična. Kljub vsem zahtevam, ki jih sam štejem za najbolj resne, naj povem, da lahko imajo tudi svečane proslave kaj humorja v sebi. Lep poklon slavljenemu dnevu ali osebi se lahko izreče tudi z duhovito ali vedro pesmijo ali glasbo. (No, na pogrebnih proslavah to res ne gre, na kaki poslovilni proslavi ob odhodu v upokojitev pa bi že šlo, ali ne.) In proslava si zasluži pohvalo, če je dobra, in tudi kritiko, če je slaba. Kdor javno deluje, mora biti pripravljen na javni odziv. Žal imamo ljudje slabo navado, da redkeje pohvalimo kot kritiziramo. Še enkrat, če se morate lotiti rutinske, »obvezne« proslave ali proslave, v katero se bodo vsi vmešavali (vi jih morate znati privabiti k prijateljskemu sodelovanju ...), raje odklonite. Če pa boste lahko pokazali, kako ste ustvarjalni, inovativni, organizacijsko spretni, da znate tovariško sodelovati in spodbujati, in če imate kaj izraziti, pokazati, povedati ..., sprejmite in se boste izkazali in boste sami in vsi sodelujoči zadovoljni. Proslave so majhne odgovorne gledališke predstave. Seveda mora biti zadovoljno tudi občinstvo, ki bo ne le nekaj izvedelo, ampak tudi doživelo.

IZ ZALOŽBE ZAVODA RS ZA ŠOLSTVO

POUK NA PROSTEM

Priročnik za učiteljice in učitelje razrednega pouka

Številne raziskave govorijo o pozitivnih učinkih pouka na prostem na znanje, učenje in počutje učencev, pa tudi na šole kot skupnosti. Pouk na svežem zraku **izboljša učne dosežke, poveča motivacijo, izboljša fizično in mentalno zdravje, poveča koordinacijo, ravnotežje in ročne spretnosti ter omogoča socialni razvoj učencev**. Pri spodbudi za izvajanje in sami izpeljavi pouka na prostem, bo zagotovo v pomoč priročnik Pouk na prostem.

Priročnik je razdeljen **v šest zvezkov, združenih v mapo**. Gradivo vključuje dejavnosti na petih področjih: okolje, sporazumevanje, matematika, umetnost in igra na prostem. Dejavnosti so zasnovane tako, da spodbujajo vrstniško sodelovanje, gibanje in igro. Učenec razvija znanja in veščine z izkušnjami v neposrednem okolju: v dejavnosti je aktivno vključen, saj mu na prostem ponudimo miselne izzive, ki ga pripeljejo do povezovanja znanja, odkrivanja novega in raziskovanja novih vprašanj. Dejavnostim NOVO so **priloženi učni listi, kartice z izzivi ter orodja za samovrednotenje**.

Cena: 15,00 €